

ВИСШИ СЪДЕБЕН СЪВЕТ	
регистрационен индекс	Дата
ПСС - 12248/	23-10-2024

ДО
ВИСШИЯ СЪДЕБЕН СЪВЕТ
НА РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ

23. 10. 2024г.

К О Н Ц Е П Ц И Я

ЗА УПРАВЛЕНИЕ НА ПРОКУРАТУРАТА НА РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ

на БОРИСЛАВ БОБИ САРАФОВ - И.Ф. ГЛАВЕН ПРОКУРОР

УВАЖАЕМИ ЧЛЕНОВЕ НА ВИСШИЯ СЪДЕБЕН СЪВЕТ,

Представям на вашето внимание своята концепция за управление на прокуратурата в следващите 7 години – години, в които пред България и пред пазителите на законността стоят серия предизвикателства и в национален, и в международен мащаб. В концепцията съм изложил не само своите възгледи, но и идеи, които са споделяли с мен колеги от различни структури и звена на прокуратурата и следствените служби в ежедневната ни работа. Нямам претенции за изчерпателност, тъй като ръководството на Прокуратурата на Република България (ПРБ) е не само много труден, но и твърде динамичен процес, което налага непрестанно обновяване и актуализиране в зависимост от промяната на обществените отношения, нормативната база и развитието на технологиите.

I. ЛИЧНА МОТИВАЦИЯ ЗА ЗАЕМАНЕ НА ДЛЪЖНОСТТА ГЛАВЕН ПРОКУРОР НА РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ

Мотивите ми да приема номинацията за главен прокурор са свързани преди всичко с притежавания от мен почти 30-годишен професионален опит като следовател и прокурор във всички нива на системата - районно,

окръжно, апелативно и върховно. Този опит е натрупан основно в хода на работата по делата срещу знакови фигури на организираната престъпност, която изискваше прилагане на всички новаторски принципи и техники за разследване на организирана престъпност и корупция - използване на служител под прикритие, доверителна сделка, контролирана доставка, проверка на компютърна информация и събиране на електронни доказателства, на сътрудничащи свидетели и обвиняеми, задълбочен финансово-разузнавателен анализ и проследяване на паричните потоци на генерирания престъпен капитал.

Притежавам и значителен управленски опит в системата на прокуратурата и следствието - в своята дългогодишна кариера съм бил последователно заместник районен прокурор, заместник апелативен прокурор, апелативен прокурор, заместник главен прокурор, директор на НСлС, а вече почти година и половина изпълнявам функциите на главен прокурор. Всичко това ми дава съвършено ясна картина както за функционирането на прокуратурата и следствените служби, така и за отговорностите, които предполага длъжността на главния прокурор - той трябва да умеє да ръководи успешно управлението на финансите, човешките ресурси, материалното и информационно осигуряване на институцията. От фундаментално значение е и създаването на човешки, коректен, колегиален и професионален микроклимат, без да се толерира раболепие, подчинение и насаждане на страх.

През цялата си кариера съм се стремял към повишаване на професионалната си квалификация, включително и чрез участие в множество обучения и специализации в България, Испания, Великобритания и САЩ - основно по теми, свързани с разследване на организирана престъпност, противодействие на корупцията, пране на пари и киберпрестъпления.

За постигнатите от мен резултати многократно съм награждаван от Висшия съдебен съвет, от главните прокурори на Република България, както и от директорите на ФБР - Робърт Мълър и Кристофър Рей. Не са ми налагани забележки и наказания.

Именно натрупаният от мен дългогодишен професионален, практически и управленски опит, както и участието в множество различни форми за обучение и повишаване на професионалната ми квалификация, ми дават субективната увереност и убеждение, че бих могъл да продължа заедно със своите колеги да работя за възстановяване на доверието на

обществото към институцията, в която е преминал почти 30-годишният ми професионален път. Доверието, което колегите имат към мен, ме задължава да поема отговорност, за да продължим заедно пътя към изграждането на ефективна прокуратура и следствени служби. Именно в този смисъл приех номинацията - защото не трябва да загубим положителната инерция и посока, в която вървим - да отстояваме законността.

Законът изисква от мен да представя концепция за управление на прокуратурата за период от седем години. Тази концепция предполага три елемента - откъде тръгвам, какво възнамерявам да правя като главен прокурор и каква бих искал да видя ПРБ в края на този мандат, ако получа необходимото доверие.

Отговорът на първия въпрос е особено сложен и налага да се върна година и половина назад, когато обстоятелствата наложиха да поема временно ръководството на прокуратурата. Ясно съзнавам, че има периоди от историята на прокуратурата, с които не се гордеем. За съжаление, бях принуден да поема ръководството на прокуратурата именно в нейния най-тежък период.

Тук е мястото да припомня моята позиция по вече обявените за противоконституционни промени в Конституцията, които се отнасят до съдебната власт. Тези промени бяха вредни и ненужни и за съжаление подмениха истинския дебат за действително необходимата съдебната реформа, която много успешно може да се проведе на законово ниво. Съдебна реформа, която да доведе до по-бързо, справедливо и ефективно правосъдие, а не до политизиране на системата. Не мога обаче да пренебрегна факта, че промените в Конституцията бяха направени в момент, когато състоянието на прокуратурата беше такова, че доверието в нея спадна до критични нива. Прокуратурата изглеждаше като играчка в ръцете на предишния главен прокурор, без никакви реални приоритети, свързани с престъпността, заиграваща се политически и управлявана авторитарно. Злоупотребяваше се с доверието на колегите към главния прокурор, който negliжирайки факта, че е магистрат, се държеше като политически лидер (*включително на празници отправяше поздравления до нацията*). Скъса се връзката с Прокурорската колегия на ВСС, която вече не се приемаше като орган, който да контролира главния прокурор, а като негов помощен орган.

Всичко това се отрази не само на резултатите от работата ни, но и на общественото мнение. То, за съжаление, не отчете, че Конституцията и тогава съдържаха необходимите механизми за контрол върху главния прокурор. Хората не забелязаха как тези механизми успешно сработиха, когато „всемогъщият“ главен прокурор беше освободен. Обществото търсеше гаранции, че тези обстоятелства няма да се повторят и тези гаранции бяха намерени в ненужни и дори погрешни промени в Конституцията. Не можем да съдим хората, че загубиха доверието си в нас. Това се е случвало и преди и са били необходими огромни усилия доверието да бъде върнато, поне частично.

В такава ситуация преди година и половина ми бе възложено да върна прокуратурата в руслото на нормалността и професионализма. Вложих всичките си усилия да се справя с тази отговорна задача. Разбира се, далеч съм от мисълта да сравнявам възможностите на един титулярен главен прокурор с тези на временно изпълняващ неговите функции, който работи без да може да заложи дългосрочни стратегически приоритети и без възможност да изгради траен екип. Въпреки това, струва ми се, че изпълних възложената ми задача - прокуратурата се върна към нормалната си и професионална работа, като категорично и трайно излезе от калния терен на политиката, съсредоточавайки се върху своите законови задължения. Именно това - че за година и половина като изпълняващ функциите на главен прокурор успях да възстановя нормалната и професионална работа на ПРБ, ми дава увереност да представя сега тази концепция.

И още нещо - през това време ми се наложи да се запозная от най-високото ниво с всички актуални проблеми на системата. Мисля, че към момента имам решение за всеки от тях. Най-голяма увереност ми дават отношението и доверието на колегите, с които работя вече почти 30 години, последните година и половина от които като техен ръководител. Без тяхната помощ сам нямаше да се справя и да възстановя нормалната работа в прокуратурата. Като особено важно свое достижение за последната година и половина ще отчета и развитието на колектива. Възстановяването на добрия микроклимат, базиран на взаимното уважение и професионален подход в работните отношения, беше моя цел, с която смело мога да заявя, че се справих. Не допуснах конфронтация между отделни колеги, нито фаворизирах някои от тях. Като човек и ръководител не позволявам насаждането на страх, раболепие и сляпо подчинение и не

се съсредоточавам върху проблемите и различията, а винаги търся общия, взаимен интерес - за институцията и за хората, които работят в нея. Ще отбележа още, че освен нормативно установените принципи на ръководство, в ежедневието си прилагам и общочовешките принципи за коректност, диалогичност, доверие и взаимно уважение.

В обобщение ще кажа - давам си ясна сметка откъде тръгвам и докъде трябва да стигна. Отлично разбирам и изключително тежката задача прокуратурата да получи това обществено доверие, което заслужава. Държа да подчертая - прокуратурата се върна към естественото си състояние на политически неутрална институция. Разбирам, за съжаление, стремежа на множество политици да злоупотребяват с нас - прокурорите. Непрекъснато слушам, че сме политизирани, но нямам спомен някоя партия да е внесла сигнал срещу свой активист. Всъщност, повечето очакват да станем някакъв техен „съюзник“ против политическия опонент и когато не го правим, получаваме обвинения в политизация. Никой не се замисля, че за да обвиниш някого публично */вкл. подхвърляйки стисъци/* са необходими двайсетина секунди, а за да провериш дали това обвинение е вярно, могат да минат месеци. Виждайки лошите практики на своя предшественик, се уча от неговите грешки и правя всичко необходимо да не позволя прокуратурата да бъде използвана за политически цели, а там където усетя подобни тенденции, ще използвам всички правомощия, които конституционният надзор за законност ми дава. Прокуратурата ще бъде политически неутрална, всъщност тя вече е такава.

Същевременно залагам ясни приоритети. Особено място сред тях ще заемат противодействието на организираната престъпност, корупционните престъпления, както и тези, свързани с транспортния травматизъм и домашното насилие, което е срам за българското общество. Работил съм в прокуратурата във време, когато тя проактивно преследваше приоритетите си и мога да направя така, че прокуратурата да бъде инициатор за редица действия заедно с колегите от МВР, с останалите специални служби и с контролните институции. Разбира се, нямам предвид ние да поемем техните функции, а проактивно и в резултат от нашите анализи за състоянието на престъпността да ги мотивираме да работят още по-енергично и да даваме процесуална насоченост на техните действия. Точно това липсваше на прокуратурата в последните години - тя беше в пасивна изчаквателна позиция, насочена сякаш по-скоро към личния PR на бившия главен прокурор, отколкото към изпълнение на конституционните си

правомощия и задължения. Необходимо е взаимодействие между институциите без нападки, без смесване на компетенции или излишно напомняне, че полицията и особено контролните органи в правовата държава, са тези, които трябва да разкриват престъпленията и да ги докладват в прокуратурата.

II. АНАЛИЗ И ОЦЕНКА НА СЪСТОЯНИЕТО НА ПРОКУРАТУРАТА НА РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ

За да се придобие ясна представа за работата на прокуратурата, е необходимо да представя основните статистически данни, както и да направя кратък анализ за дейността на прокуратурата през последните три години. Същевременно правя това с твърдото ми убеждение, че прокурорската работа не може да бъде измервана единствено количествено.

1. ОБЩ ОБЕМ НА ПРОКУРОРСКАТА ДЕЙНОСТ

Прокурорите са работили общо по 291 281 преписки през 2023г. (*цифрите в скоби представляват данни за предишните две години: 280 454 през 2022г. и 289 885 през 2021г.*) и по 238 263 (220 243; 222 002) досъдебни производства (ДП).

Административните отдели в прокуратурите са работили по 20 509 (21 204; 21 737) преписки. До компетентните ведомства и контролно-административните органи са изпратени 246 (304; 782) предложения за отстраняване на констатирани нарушения и за предприемане на мерки, съобразно законовите им правомощия.

Прокурорите са участвали в 141 301 (137 212; 144 480) съдебни заседания по наказателни, административни и граждански дела.

2. ПРЕПИСКИ ПО ПРЕДВАРИТЕЛНИ ПРОВЕРКИ

С образуване на ДП са решени общо 40 239 (40 350; 39 139) преписки, образувани по предварителни проверки, а постановените отказ да се образува ДП са 137 720 (127 233; 121 081).

Подадени са 2238 (1808; 2651) сигнали от контролни органи, като делът на образуваните въз основа на тях ДП, спрямо всички образувани ДП, е 3.2% (2.6%; 3.7%). Най-съществен е броят на преписките,

образувани по уведомление на Националната агенция по приходите - 1936, като решени с образуване на ДП са 1191. Образуваните преписки по уведомления на Агенция „Митници“ са 207, като решени с образуване на ДП са 84, а по сигнали на Агенцията за държавна финансова инспекция - 82 преписки, с образувани 10 ДП.

Контролни органи	Преписки		Досъдебни производства		
	Наблюдавани преписки	Преписки, решени с образуване на ДП	Наблюдавани ДП	Прокурорски актове, внесени в съда	Осъдени лица с влязъл в сила съдебен акт
Национална агенция по приходите	1 936	1 191	3 522	187	152
Агенция „Митници“	207	84	271	61	56
Агенция за държавна финансова инспекция	82	10	37	1	1
Сметна палата	7	0	0	0	0
Дирекция за национален строителен контрол	6	0	1	0	0
Агенция за публичните предприятия и контрол	0	0	0	0	0

Предвид широкия обхват на контролираните дейности и правомощията, с които тези органи разполагат, очакванията на прокуратурата трябва да бъдат насочени към повишаване на тяхната активност, както и на уменията им за различаване на административните

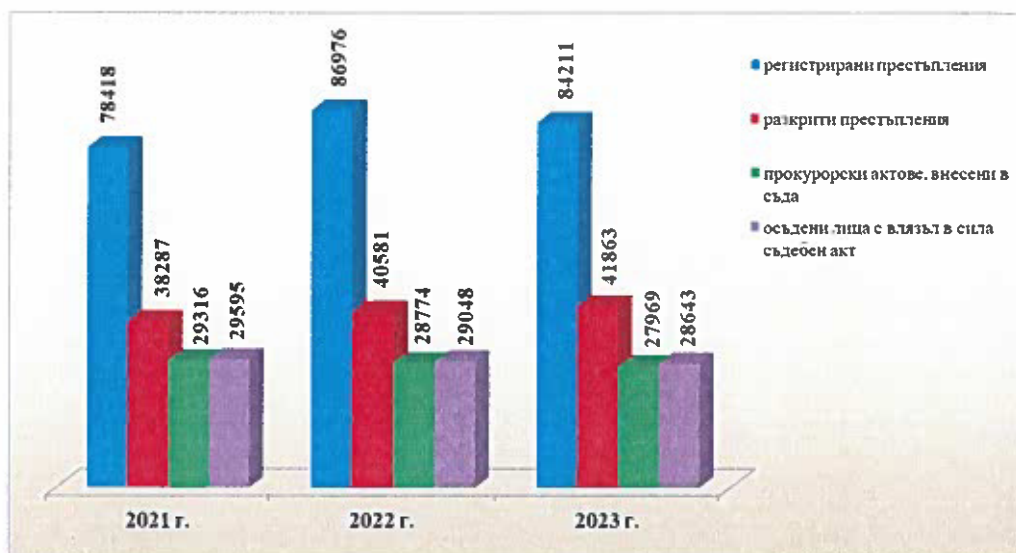
нарушения от престъпленията. Това би ограничило непрецизното сезиране на прокуратурата за случаи, в които не са налице данни за престъпления или за нарушения, които трябва да бъдат санкционирани от самите контролни органи.

3. ИНСТАНЦИОНЕН КОНТРОЛ ПО ПРЕПИСКИ И ДОСЪДЕБНИ ПРОИЗВОДСТВА

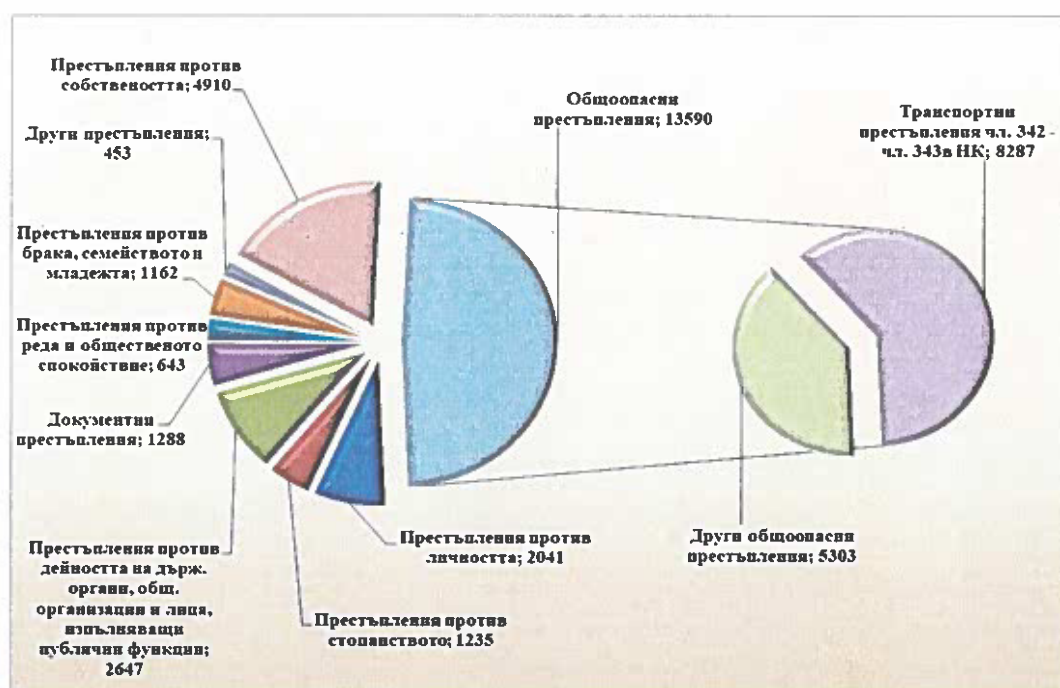
Апелативните и окръжните прокуратури са решили общо 14 976 (14 344; 15 218) инстанционни преписки, като от апелативните прокуратури са решени 4640 (4480; 4460) преписки, а от окръжните – 10 336 (9864; 10 758) преписки. Прокурорите от ВП */бивша ВКП/* са се произнесли по 1302 (1387; 1360) инстанционни преписки.

4. СТРУКТУРА НА РЕГИСТРИРАНА, РАЗКРИТА И НАКАЗАНА ПРЕСТЪПНОСТ. НОВООБРАЗУВАНИ ДЕЛА НА ГОДИШНА БАЗА

Съпоставката на структурите на регистрираната и съответно на разкритата и наказаната престъпност сочи съществени различия, което се предпоставя от разкриваемостта на съответните видове престъпления. Тук е мястото да подчертая, че дейността на прокуратурата в противодействието на престъпността е функция от дейността на другите държавни органи, ангажирани с регистриране и разкриване на престъпленията. В този смисъл дейността на прокуратурата е силно зависима и свързана с разкриваемостта на престъпленията от органите на МВР. За съжаление е много популярно в публичното пространство да се обвинява прокуратурата за това, че не е разкрито едно или друго престъпление или че не се разкриват случаи на корупция, но това очевидно се базира на непознаване на закона, респ. на правомощията и задълженията както на прокуратурата, така и на МВР, КПК, ДАНС и другите държавни органи.

Структурата на престъпността, съобразно внесените в съда прокурорски актове, е представена в следната графика /общият брой е по-голям от броя внесени обвинителни актове, тъй като по едно дело нередко се повдигат обвинения за различни по вид и характер престъпления/:

5. РЕШЕНИ ДОСЪДЕБНИ ПРОИЗВОДСТВА

Решените от прокурор дела са 176 116 (161 905 ДП решени през 2022 г. и 168 588 ДП през 2021 г.) - досъдебното производство се отчита като

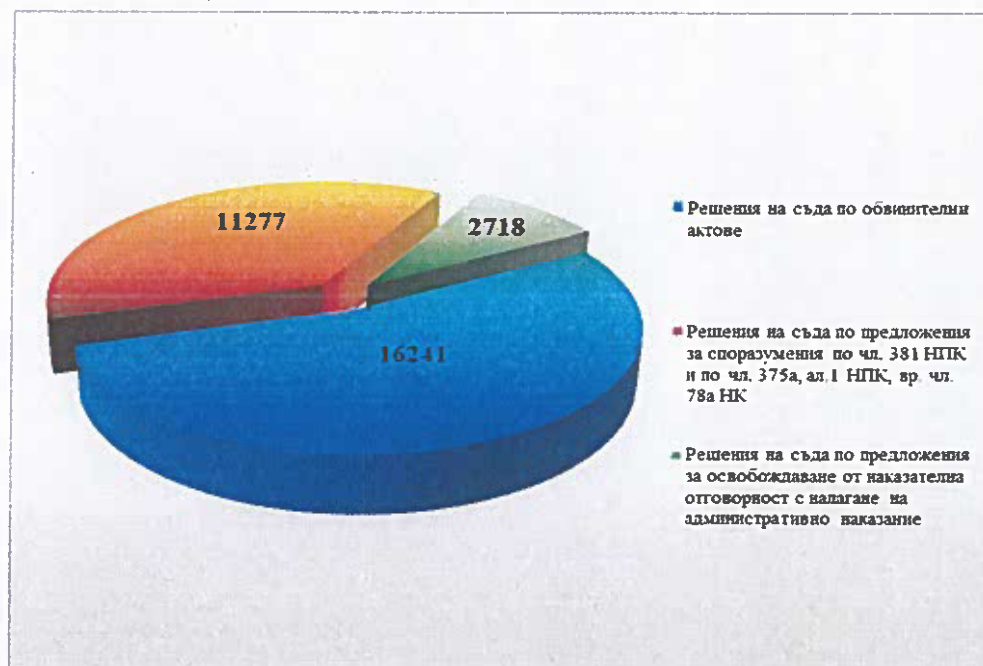
решено, когато е постановено от прокурор едно от следните решения: прокурорски акт за внасяне на делото в съда - 27 969 (28 774; 29 316); постановление за прекратяване на ДП, вкл. и по давност - 113 687 (98 306, 101 626); постановление за спиране на ДП - 31 668 (32 798; 35 026) и постановление за изпращане на ДП по компетентност – 2792 (2027, 2620).

6. СЪДЕБНА ФАЗА, ОБРАЗУВАНИ, РАЗГЛЕДАНИ И РЕШЕНИ ДЕЛА

По внесените в съда прокурорски актове - 27 969 (28 774; 29 316), предадените на съд лица са 30 360 (30 915; 31 764).

Видове	2021 г.	2022 г.	2023 г.
Обвинителни актове	15 184	14 684	14 271
Предложения за споразумение	10 504	10 785	11 115
Предложения по чл. 78а НК	3 628	3 305	2 583
<i>Общо</i>	29 316	28 774	27 969

Образувани са 28 122 (28 979; 29 547) наказателни дела и са постановени 30 236 (30 885; 31 451) съдебни решения, представени по вид в следната таблица:

Прокурорите са взели участие в 61 146 (61 296; 65 881) съдебни заседания и 16 673 разпоредителни заседания (17 448; 17 500) по 38 267 (38 108; 40 577) наказателни производства.

Трайно висок е дялът на осъдените и санкционираните лица с влязъл в сила съдебен акт, спрямо всички лица, по отношение на които е постановен окончателен съдебен акт (*осъдени/санкционирани спрямо оправдани*) - 97.6% (97.8%; 97.8%). Броят на лицата с влезли в сила осъдителни и санкционни съдебни решения е 28 643 (29 048; 29 595).

7. ВЪРНАТИ ДЕЛА ОТ СЪДА НА ПРОКУРАТУРАТА

Обективен показател за качеството на прокурорската работа е и броят на върнатите от съда дела на прокуратурата. Налице е трайно нисък, дори незначителен дял на върнатите от съда досъдебни производства, спрямо внесените в съда прокурорски актове */обвинителни актове, предложения по чл.78а от НК и предложения за споразумения/* - в абсолютни стойности 821 (837; 951), в процентно изражение 2.9% (2.9%; 3.2%), което може да се отчете като обективен критерий за ефективността на разследванията и високото качество на прокурорската работа. Разбира се, именно върнатите от съда дела ни позволяват да идентифицираме обективните и субективните фактори, въз основа на които да преценим необходимостта от предприемане на организационни мерки за преодоляване на слабостите и нееднаквото прилагане на закона.

В следващата таблица са представени данните за внесените в съда и върнатите на прокуратурата обвинителни актове, както и за съотношението на върнатите, спрямо внесените в съда:

АП райони	Внесени в съда обвинителни актове	Върнати от съда обвинителни актове	Относителен дял на върнатите обвинителни актове спрямо внесените
Общо за ПРБ	14 271	639	4.5%
АП София	4 420	258	5.8%
АП Пловдив	2 827	158	5.6%
АП В. Търново	2 147	70	3.3%
АП Бургас	2 417	76	3.1%
АП Варна	2 426	72	3.0%
ВоАП	34	5	14.7%

8. ОПРАВДАНИ ЛИЦА С ВЛЯЗЪЛ В СИЛА СЪДЕБЕН АКТ

Оправдани, с влязъл в сила съдебен акт, са 692 (644; 665) лица, което реално е незначителен дял - едва 2.4% (2.2%; 2.2%) спрямо всички лица с постановени и влезли в сила съдебни актове, което също е обективен показател за висока ефективност на прокурорската работа и в двете фази на наказателното производство.

9. ПРИВЕДЕНИ В ИЗПЪЛНЕНИЕ ПРИСЪДИ

В законовите задължения на прокуратурата влиза и привеждането в изпълнение на постановените присъди, като през 2023г. са получени 15 424 (16 609; 16 653) съдебни решения и присъди за изпълнение. Прокурорите са привели в изпълнение 15 298 (16 480; 16 489) съдебни акта, или 99.2% (99.2%; 99%) от получените от съда влезли в сила актове.

По вид приведените в изпълнение присъди са представени в следната таблица:

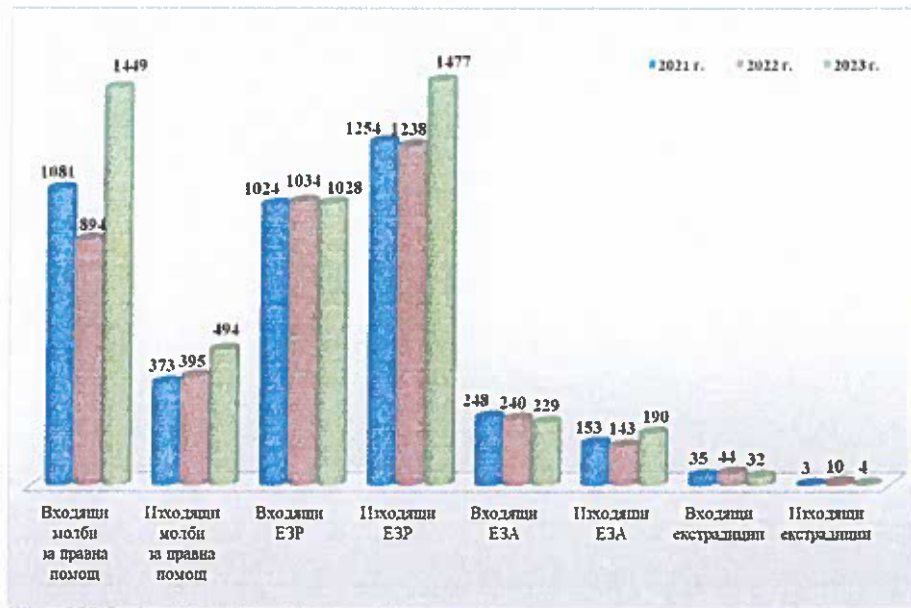
Съдебни актове, получени за изпълнение	2021 г.	2022 г.	2023 г.
Общо	16 653	16 609	15 424
<i>от тях с наказание:</i>			
„доживотен затвор“	2 (0.01%)	9 (0.05%)	6 (0.04%)
„лишаване от свобода“	6 699 (40.2%)	6 545 (39.4%)	6 814 (44.2%)
„пробация“	3 736 (22.4%)	3 453 (20.8%)	3 057 (19.8%)
„лишаване от права“	7 258 (43.6%)	7 640 (46%)	6 903 (44.8%)
„обществено порицание“	639 (3.8%)	655 (3.9%)	506 (3.3%)

10. МЕЖДУНАРОДНО ПРАВНО СЪТРУДНИЧЕСТВО

Изпратените молби за правна помощ са 494 (395; 373), издадените европейски заповеди за арест (ЕЗА) - 190 (143; 153), а европейските заповеди за разследване (ЕЗР) са 1477 (1238; 1254). От други държави за изпълнение са получени 1449 (894; 1081) молби за правна помощ, 229 (240; 248) ЕЗА и 1028 (1034; 1024) ЕЗР. Получени за изпълнение са 32 (44; 35) молби за екстрадиция от други държави, а са изпратени 4 (10; 3) такива за осъдени и обвиняеми лица. Чрез трансфер са получени 71 (75; 60) наказателни производства. Осъществен е трансфер на 4 наказателни производства в други държави (7; 6).

Задържани са 275 (258; 265) лица по издадени ЕЗА.

Прокурорите са участвали в 5730 (3597; 3802) съдебни заседания по международно правно сътрудничество (НПК и ЗЕЕЗА).

11. ОТГОВОРНОСТ ПО ЗАКОНА ЗА ОТГОВОРНОСТТА НА ДЪРЖАВАТА И ОБЩИНИТЕ ЗА ВРЕДИ (ЗОДОВ)

Влезлите в сила осъдителни решения срещу прокуратурата, на основанията по чл. 2 ЗОДОВ, са 281 (248; 231) спрямо 292 (255; 233) лица, на които присъденото обезщетение за 2023 г. е 2 824 095,16 лв., /2 564 814,75 лв.; 2 004 234,82 лв./

12. КАДРОВА ОБЕЗПЕЧЕНОСТ НА ПРОКУРАТУРАТА И СЛЕДСТВЕНИТЕ СЛУЖБИ

Общият щат на ПРБ за магистрати е 2284 щатни бройки, като от тях 1782 са за прокурори, а 502 са за следователи. Към момента обаче не всички длъжности са заети, поради което зетият щат се състои от 1550 прокурори и 459 следователи - общо 2009 магистрати, респ. 232 прокурорски и 43 следователски длъжности не са заети - общо 275 незаети щатни бройки.

Утвърденият щат за служители в администрацията на ПРБ е 3152 длъжности, от които към момента са заети 2983, като 169 щ.бр. са незаети и свободни. Тези служители са разпределени към общата и специализирана администрация на: главния прокурор, Върховната прокуратура, Националната следствена служба, регионалните прокуратури - апелативни, окръжни и районни, както и в почивните бази на ПРБ.

Личното ми мнение е, че кадровото обезпечение на прокуратурата и следствените служби както с магистрати, така и със съдебни служители е добро и е напълно достатъчно за изпълнение на функциите на институцията по качествен и съобразен с обществените очаквания начин. Всъщност за времето, през което изпълнявам функциите на главен прокурор, не допуснах нито едно увеличение на щатната численост на централната или регионалната администрация, а доколкото е налице динамика съм допуснал единствено трансформация на длъжности и прехвърляне на служители от по-слабо към по-силно натоварени звена на институцията.

13. БЮДЖЕТ НА ПРБ

Не мога да отчета коректно и в пълнота състоянието на Прокуратурата на Република България без да се спра и върху бюджета на тази институция.

С Решение на ВСС е утвърден бюджета на ПРБ в размер на 455 701 098 лева.

Това е бюджет, предвиден за следните основни разходни пера:

-заплати и възнаграждения на персонала, нает по трудови и служебни правоотношения

-други възнаграждения и плащания за персонала - това са средства за облекло, за обезщетения на магистрати и съдебни служители, придобили право на пенсия, изплатени обезщетения за временна нетрудоспособност /болнични/, СБКО

-задължителни осигурителни вноски от работодателя

-издръжка - доставка на материали, текущи ремонти

-данъци, такси и административни санкции

-капиталови разходи - основни ремонти, придобиване на материални и нематериални дълготрайни активи

Общото изпълнение на бюджета към 31 август 2023г. е 61,30% при среден процент за предишни периоди 66,67% - т.е. за тази година е налице сериозна икономия.

В обобщение – дейността на прокуратурата е многостранна и обхваща широк кръг от задачи, по всяка от които макар да не показва съществени слабости, има ресурс за подобрене.

Същевременно, ръководството на тази институция, освен за чисто прокурорските дейности, изисква ангажимент и за правилното управление

на човешките ресурси, бюджета, информационното обслужване, медийната политика, международното сътрудничество.

Статистическите данни показват увеличение на преписките и досъдебните производства, по които работят прокурорите, както и устойчива тенденция на внесени обвинителни актове и осъдени лица с влязъл в сила съдебен акт.

По отношение структурата на престъпността прави впечатление високият ръст на общоопасните престъпления и престъпленията по транспорта, което изисква спешни мерки, включително законодателни (*на тях ще се спра по-подробно в следващия раздел*).

Средно около 2% е делът на оправданите лица с влязъл в сила съдебен акт, което говори за високо качество в нашата работа.

Увеличават се предизвикателствата пред международното правно сътрудничество, което изисква висок професионализъм, специфични познания и опит. Традиционно работата ни с партньорските служби по света е много добра, като предвид световната глобализация, това е тенденция, която неминуемо ще се засилва.

III. ОЧЕРТАВАНЕ НА ДОСТИЖЕНИЯТА И ПРОБЛЕМИТЕ В ДОСЕГАШНАТА РАБОТА НА ПРБ, НАБЕЛЯЗВАНЕ НА ЦЕЛИ ЗА РАЗВИТИЕТО И МЕРКИ ЗА ТЯХНОТО ДОСТИГАНЕ

Това е основният раздел на моята концепция, поради което ще се спра по-подробно на някои от ключовите акценти, които предлагам за по-нататъшното развитие на прокуратурата, респ. превръщането ѝ в ефективна, модерна, заслужила доверието на обществото институция. Същевременно смятам, че достиженията и проблемите в дейността на прокуратурата са неразривно свързани с набелязването на цели за развитието и предлагането на конкретни решения, поради което ги излагам в един раздел.

Тук ще засегна и необходимостта от разумна и съобразена с реалните проблеми съдебна реформа.

1. ОТЧЕТНОСТ НА ПРОКУРАТУРАТА

Напоследък в общественото пространство непрестанно се говори за нуждата от отчетност на прокуратурата. Аз по никакъв начин не оспорвам нуждата от отчетност и виждам тази отчетност в следните три направления:

А/Първото е отчетност пред Прокурорската колегия (ПК) на ВСС. Време е да се разбере, че контролът върху прокуратурата трябва да бъде професионален. И ако съдът вече може да упражнява независим и професионален контрол върху редица актове на прокурора, то за главния прокурор този контрол трябва да дойде именно от ПК. Ще разчитам прокурорската колегия да бъде още по-активна в действията си и съм готов да нося своята отговорност пред нея.

Б/Безспорно отчетност дължим пред Народното събрание. Практиката на КС достатъчно добре изясни в какво се състои тази отчетност. Ще направя всичко по силите ми ежегодните доклади на ПРБ, както и междинните доклади, да не са формални и да дадат реална основа за анализ и сътрудничество между властите, а не да се превърнат в разпити по конкретни дела, насочени само да се уязви някой политически опонент. Ще настоявам пред НС, и то с конкретни аргументи, да си даде сметка колко ефективни можем да бъдем с наказателното законодателство от 1968 година.

В/Най-висшата форма на отчетност, която дължим, е пред българското общество. Тя по необходимост изисква посредничеството на медиите. Медийната политика на ПРБ ще бъде балансирана. Нямам намерение да ставам говорител на прокуратурата. Аз върнах практиката основната тежест на медийната комуникация да падне върху административните ръководители и говорителите на отделните прокуратури. Именно те трябва да обясняват какво правим, как работим, какви затруднения срещаме и какви успехи постигаме. Към нас се отправят кога заслужени, кога незаслужени упреци и ние – прокурорите, не трябва да оставаме индиферентни към тях.

Но да не забравяме и друго - всяка година хиляди хора търсят справедливост и защита от прокуратурата и ги получават. Крайно време е да започнем да уважаваме и стотиците хиляди български граждани, получили помощ, справедливост и възмездие от тази институция.

2. КОНТРОЛ, ПООЩРЕНИЯ И НАКАЗАНИЯ

Контролът в прокуратурата е особено важен и мисля да го организирам по начин, който да изпълни със съдържание конституционният надзор за законност. Несправедливо е отговорността да се деперсонализира и да се носи от цялата институция. Не бива стотиците компетентни и честни прокурори и следователи да носят отговорност за

един или друг свой колега, проявил непрофесионализъм, немарливост или бездушие. Прокуратурата не носи вина - вина носи съответният прокурор или следовател. Когато един лекар допусне лекарска грешка, никой не обвинява за нея цялото лекарско съсловие. Кой знае защо, при прокуратурата е иначе.

Категорично и твърдо ще защита всеки един несправедливо публично обруган магистрат, но също така няма да се поколебая да потърся отговорност, ако са налице нарушения.

Правомощията на главен прокурор ще упражнявам внимателно, с максимално уважение към достойнството на колегите, ще бъда отворен за всякакви препоръки и критика. Излишният формализъм, концентрацията на ненужна власт, желанието субординацията да се напомня при всеки повод, на мен не са ми присъщи. Същевременно няма да допусна никакви наченки на феодализация в работата на прокуратурата. Всички териториални звена ще работят по единни стандарти и ще се търси строга отговорност за всяко отклонение от принципите на законността. Просторът в работата, липсата на постоянен и потискащ надзор, както и професионалната свобода, ще бъдат съчетани с безкомпромисност при всеки пропуск, към всяка проява на вялост и бездушие при изпълнение на професионалните ангажименти. Вече ясно показвах, че няма да се поколебая да поискам наказание за всеки прокурор или следовател, който си позволи отклонение от закона, като за изминалата година и половина активно и ефективно използвах инструментите за поощрения и наказания. Смятам, че така трябва и да бъде, поради което създадох отдел „Инспекторат“ към структурата на Върховната прокуратура. Дейността на този отдел е ключова, доколкото възложените на отдела проверки и ревизии дават обективна картина за това кой колега изпълнява безупречно служебните си задължения, респ. заслужава да бъде поощрен, и обратното - кои прокурори и следователи се налага да бъдат наказани, заради пропуски и немарливост в своята работа. Когато някой се е отличил, следва да бъде предложен за награда. И обратно, ако не изпълнява достатъчно съвестно, качествено и в срок служебните си задължения, трябва да бъде наказан. Активното използване на поощренията и наказанията позволява на институцията да не залинее, да не влезе в рутина в това динамично време, когато обществените очаквания към нас с основание стават все по-високи.

Особено активно ще използвам възможността */произтичаща от разпоредбата на чл.307 ал.3 т.2 от ЗСВ/* за налагане на дисциплинарни наказания за бездействие, което неоправдано забавя наказателното производство, тъй като една от основните и основателни причини за критика към работата на прокуратурата е именно бавното разследване по делата. Особено важна е бързината на разследването при досъдебните производства срещу известен извършител и повдигнато обвинение, защото се засягат и ограничават правата на граждани. Макар и да се отчита спецификата на някои дела с висока фактическа и правна сложност, свършено неоправдано е едно досъдебно производство да продължава по две, три или дори и повече години. Разбира се, към срочността на разследването не бива да се подхожда механично, защото всяко дело има своя специфика, но този въпрос е от изключителна важност и следва да се ангажира със стриктен контрол. Именно контролът дава възможност да бъде направена правилна и коректна оценка на дейността както на отделните прокуратури, така и на всеки конкретен прокурор и следовател - обстоятелство, което има пряко отношение към обективното прилагане на критериите за справедливо израстване в кариерата.

3. ПОВИШАВАНЕ НА КВАЛИФИКАЦИЯТА И СПЕЦИАЛИЗАЦИЯ

Непрестанно обновяващата се нормативна база, развитието на обществените отношения и бумът в развитието на технологиите поставят пред нас изискванията както за непрестанно повишаване на квалификацията, така и за задължителна специализация на прокурорите и следователите. Предметът на посегателство и специфичният характер на престъпните деяния, които засягат определена сфера в обществените отношения, имат своята специфика по отношение на тяхното разкриване, разследване и доказване. Затова с цел постигането на очакваните от обществото резултати е необходимо непрестанно подобряване на нашата квалификация, съчетано със специализация както за прокурорите, така и за следователите.

Този въпрос има изключително важно практическо значение не само за постигане на целената ефективност в работата на прокурорите и следователите чрез създаване на възможност за надграждане и разширяване на специалните им знания в определени области */компютърни престъпления, събиране на електронни доказателства,*

пране на пари и др./. Специализацията е особено необходима по дела, които изискват познаване на специфична правна материя по-широка от общите познания в областта на наказателното право, каквито са делата за злоупотреби с публични средства, пране на пари, данъчни престъпления, компютърни престъпления и др.

В тази връзка предвиждам цялостно надграждане на системата за вътрешноведомствени обучения, като всяка година бъде утвърждаван годишен обучителен план, в който да бъдат фиксирани темите за обучение и лекторите по всяка от тях */както от самата прокуратура, така и по линия на международното сътрудничество/*. ПРБ има отлични учебни бази, както и добре подготвени специалисти по всички необходими теми и именно това ще бъде използвано за повишаване на нашата професионална квалификация.

Предвиждам, разбира се, и активна комуникация с Националния институт на правосъдието (НИП). Трябва да продължи сътрудничеството ни с института по провеждането на обучения както за магистрати, така и за съдебни служители. От изключително значение са и съвместните обучения за повишаване на квалификацията на прокурори, следователи и разследващи полицаи по отделните методики за разследване на различните видове усложнена престъпна дейност */компютърни престъпления, данъчни престъпления, пране на пари, трафик на хора, скиминг и др./*. Сътрудничеството с Националния институт на правосъдието по провеждането на обучения на съдебните служители също следва да продължи. Трябва да се провеждат и текущи обучения по защита на класифицираната информация в съдебната система, административното обслужване на гражданите и други.

4. ВЗАИМОДЕЙСТВИЕ С РАЗСЛЕДВАЩИТЕ, ИЗПЪЛНИТЕЛНАТА ВЛАСТ И КОНТРОЛНИТЕ ОРГАНИ

Един от основните въпроси е свързан с взаимодействието на прокуратурата с другите институции. Не мога да си представя, че е възможно прокуратурата да постигне трайни положителни резултати без да си взаимодейства с МВР, ДАНС, НАП, Сметна палата, АДФИ, както и без процесуално взаимодействие, така както е предписано в закона, със съда.

В този смисъл първата насока на взаимодействие на прокурора е тази с разследващите органи. По силата на предоставената му законова

функция по ръководство и контрол наблюдаващият прокурор е органът, който определя насоката на разследването и какви са необходимите действия за правилното му развитие. От прокурора зависи и как точно ще се организира работата на разследването по конкретно наказателно производство. Без значение дали разследващият е орган на съдебната власт */следовател/* или на изпълнителната */другите посочени в НПК разследващи органи/*, той е длъжен да изпълнява всички писмени указания, които прокурорът му дава */чл.197 от НПК/*, като именно затова отговорността на прокурора е голяма - той трябва да познава в детайли наличните към всеки един момент доказателства, за да може да даде конкретни и смислени указания, както и ясно да уточни предмета на доказване по делото.

Втората насока на взаимодействие на прокурора е с органи, чиито специални знания, опит или правомощия в определени области са необходими за процеса на доказване в рамките на наказателното производство. Това се отнася за банковите институции, органите на Националната агенция по приходите, на Агенция „Митници“, на Комисията за противодействие на корупцията, Националния осигурителен институт и др. За съжаление сигналите на контролните органи продължават да страдат от липса на достатъчно конкретни данни за извършени престъпления, поради което прокурорите възлагат извършването на допълнителни проверки по тях за установяването на факти и обстоятелства, които би следвало да бъдат установени от самите контролни органи още преди да изпратят сигнал до прокуратурата. Това води до ангажирането ни с несвойствена дейност, макар че за решаването на тези проблеми законът е предвидил друг специален ред – гражданско-съдебен или административен. Всички тези проблеми трябва да бъдат преодолени чрез диалог и съвместни инструкции и споразумения за взаимодействие и сътрудничество с контролните органи.

По този въпрос активно трябва да бъде ангажиран и пресцентърът на ПРБ, който следва по-активно да разяснява на обществото какви са функциите и компетенциите на прокуратурата, както и мястото и функциите на контролните органи в системата на държавния апарат.

Третата насока на взаимодействие на прокурора е с представители на прокуратури от други държави или на международни институции, които имат определени правомощия от значение за едно наказателно производство */ФБР, Интерпол, Европол, Евроджъст и др./*. Взаимодействието с тях следва да се осъществява при необходимост и по

правилата на възприетите международни стандарти или по правилата на международното сътрудничество по наказателни дела. Международното правно сътрудничество е от изключително значение и ще добива все по-нарастваща роля в практическата прокурорска дейност. Съвременната престъпност надхвърля националните рамки и все повече се превръща в трансгранична и мултинационална. Именно поради тези причини сътрудничеството и обмяната на информация е от съществено значение не само за усилията ни да противодействаме ефективно на престъпността у нас, но и за обратен обмен на информация, която би могла да е от полза на нашите партньори.

Международното сътрудничество по наказателни дела е важен дял от дейността на прокуратурата. Съвместната работа, както и осъществяването на контакти със съдебните органи на други държави, са част от факторите, които изграждат образа на българската съдебна система.

5. УЕДНАКВЯВАНЕ НА ПРОКУРОРСКАТА ПРАКТИКА

За уеднаквяване на противоречивата прокурорска и съдебна практика след съответно анализиране и обсъждане към момента са предприети конкретни действия и се реализира комплекс от мерки.

След възстановяване на правомощието на главния прокурор да издава методически указания на 10.09.2024 г. издадох заповед, с която се въвежда задължение на завеждащите съответните функционално компетентни отдели във ВП, както и на ръководителите на апелативните прокуратури, да следят за точното и еднакво прилагане на закона, като са създадени съответните механизми за това.

Същевременно, на 04.10.2024 г. бе проведено и национално съвещание на административните ръководители в ПРБ, на което бяха обсъдени, а впоследствие бяха разписани и две методически указания - за инстанционния и служебен контрол в прокуратурата и за осъществяването на предварителните проверки. Това са основополагащи вътрешноведомствени актове в ПРБ, които регламентират ключови аспекти от нашата дейност и една от основните функции на главния прокурор е именно да уеднаквява процеса на правоприлагане чрез своите методически указания.

6. ОСНОВНИ ПРИЧИНИ ЗА ЗАБАВЕНИТЕ РАЗСЛЕДВАНИЯ И МЕРКИ ЗА ТЯХНОТО ПРЕОДОЛЯВАНЕ

Едно от ключовите неща, които успях да реализирам в рамките на времето, през което изпълнявам функциите на главен прокурор, е това, че инициирах ревизия и направих анализ относно причините за забавяне на разследването по досъдебните производства в национален мащаб. Спецификите по райони се оказаха несъществени, което ми позволи да идентифицирам следните базови проблеми, които трябва да бъдат преодолени:

1. Основен и ключов проблем, излизащ сякаш пред скоби като фундаментален, при това известен от години, е проблемът с вещите лица – недостиг и претовареност, водещи до забавяне при изготвяне на заключенията, в някои случаи дори с години. Голяма част от прокуратурите отбелязват сериозни затруднения при осигуряването на вещи лица за съдебно-медицински, авто-технически, химико-физически експертизи, специалисти по безопасност на труда, специалисти в областта на финансите и счетоводството. Проблемът с вещите лица и сроковете за извършване на експертните изследвания е с дългогодишна давност и той спираловидно се задълбочава. Усилията на разследващите, както и на наблюдаващите прокурори, да решат проблема чрез предвидените в НПК способности, като изискват информация от вещите лица и им напомнят, че даденият им срок за изготвяне на експертизата е изтекъл, не дават задоволителни резултати. Не е удачно решение и отстраняването им и възлагането на експертизата на друго вещо лице, тъй като проблемът отново остава, защото новото вещо лице би изгубило време за запознаване с материалите и пак резултатът би бил същият - ангажиране на значително време от процесуалните срокове за разследване. Налице са трудности при намирането на друго вещо лице, предвид дефицита, а в някои случаи дори липсата на специалисти.

Към момента е повече от ясно, че проблемът не може да бъде решен с организационни и административни мерки, а само на законодателно ниво. Той има пряко отношение към съдебната реформа, тъй като решаването му е ключово по отношение бързината на правораздаването не само в досъдебната, но и в съдебната фаза на процеса.

Наложително е да се регулира по изцяло нов начин организацията на работата на вещите лица. Дейността им трябва да бъде обединена в един център с регионални структури или звена, като конкретната административна форма е обект на дискусия с представители на

останалите власти. Национална база данни трябва да осигури достъп на органите на досъдебното производство до всички вещи лица, тяхната специалност и района, в който те извършват дейността си. Може да се обсъди и идеята ми за създаване на Национално бюро за съдебни експертизи към Министерство на правосъдието /вкл. с регионални звена/, на което да бъдат възлагани всички експертизи както в съдебното, така и в досъдебното производство. То трябва да бъде попълнено и да разполага с достатъчно експерти от всички научни области, така че заключенията по назначените експертизи да бъдат давани в срок и да са достатъчно качествени, за да бъдат основа за вземането на правилни решения в процеса на правоприлагане. Ако не се създаде такова звено, то както досъдебното, така и съдебното производство все повече ще изпитват затруднения и ще се забавя наказателният процес във всичките му фази. Именно Министерството на правосъдието (МП) е естественото място, където трябва да бъдат организирани вещите лица и съвместно с НИП да бъдат реализирани техните професионални обучения. По този въпрос смятам, че е необходимо да се водят разговори с ръководството на МП, както и с парламентарно представените партии с оглед законови промени */към момента няма закон за съдебните експертизи/*. Всъщност, именно наличието на достатъчно квалифицирани вещи лица е една от ключовите предпоставки за по-бърз и по-справедлив наказателен процес. Удачно ще бъде на регионалните звена да бъдат възлагани масовите експертизи, а тези, изискващи специфични познания от определена научна област - да се извършват в централното звено. То трябва да разполага и с възможности за осъществяване на връзка и координация с чуждестранни институти, университети и отделни експерти, както с цел осигуряване на обучение и обмен на опит и знания на националните експерти, така и когато е необходимо националните власти да назначат експертиза в чужбина.

Всъщност, има цяла категория дела, крайното решение по които не може да бъде взето без да бъдат ползвани съдебни експерти, които да представят заключение по конкретни въпроси, свързани със специални знания и изследвания. Именно това е и един от най-сериозните проблеми, пред които са изправени прокурорите и следователите - недостатъчният брой вещи лица, които освен това не винаги са достатъчно компетентни. Особено остър е проблемът с вещите лица в областта на съдебната медицина, авто-техническите експертизи, финансово-икономическата област, компютърно-техническите науки и др. Ключов е проблемът и със

средствата за заплащане труда на вещите лица, които очевидно са недостатъчни, за да привлекат качествени специалисти към тази дейност. Показателен пример в това отношение са сложните дела за финансови и данъчни престъпления, пране на пари и киберпрестъпления, където е особено отчетлива необходимостта от висока квалификация на вещите лица, както и стриктното спазване на принципите за почтеност в работата им. Трябва да се намерят механизми за привличане на утвърдени специалисти в необходимите области, притежаващи високо ниво на експертиза и интегритет.

Може би е авангардна идеята, но бих предложил да се премисли и възможността за въвеждане на ангажимент на съответните факултетни съвети при висшите учебни заведения, в случаите при които са необходими специални знания от тяхната професионална специализация. Това е особено важно за своевременното приключване на наказателните производства, чийто ход е сериозно затруднен от невъзможността да бъдат извършени в срок назначените експертизи в различни области на познанието. Както вече посочих, към момента вещите лица, с които работим са недостатъчни, като освен това са изключително обременени с изготвяне на множество експертизи. При тяхната висока натовареност личното им явяване в съдебно заседание пред различни съдилища в цялата страна не всякога е обективно възможно, което често забавя процеса с години. За съжаление все по-отчетливи стават затрудненията още при намирането на експерти, съгласни да приемат експертната задача, тъй като изпълнението ѝ е свързано и с доста пътувания и неудобства при явяване пред съдилища, географски отдалечени от по-големите градове на страната. Едно от възможните решения на този проблем е промяна в Закона за висшето образование, с която на факултетните съвети да бъде възложено да оказват съдействие, да предоставят становища, консултации, както и да подпомагат процеса по осигуряването на вещи лица със съответната специалност на органите на разследване и на съдебните органи, когато такова е изискано от тях.

Спрях се нашироко по този въпрос, защото той е фундаментален, а решението му е ключово за реализиране на наказателната политика на страната и предполага ангажиране на значителен материален и човешки ресурс.

2. Забавя се изпълнението на молби за правна помощ и Европейски заповеди за разследване /ЕЗР/. В такива случаи, наблюдаващите прокурори

следва да бъдат насърчени да търсят съдействие от националния ни представител в Евроджъст за ускоряване на тяхното изпълнение. По-голяма активност може да бъде проявявана и при наличие на възможности за създаване на съвместни екипи за разследване. В тази насока следва да се търси подкрепа и от прокурорите в отдел 04 „Международен“ във ВП.

През годината, по инициатива на Националния представител на Република България в Евроджъст, бяха проведени поредица от семинари на тема „Ускоряване на международното сътрудничество чрез съдействието на Евроджъст“, което бе насочено към повишаване на информираността на прокурорите за възможностите за съдействие и подкрепа, които могат да получат от Евроджъст в рамките на международното правно сътрудничество по наказателни дела. Отзивите от тези семинари са изцяло положителни, поради което трябва да бъде преценена възможността те да бъдат продължени и през следващата година, като бъдат разширени темите за дискусия.

3. Не се използват възможностите за разглеждане на делото в отсъствие на обвиняемия дори при наличие на предпоставките за това.

Това трябва да бъде преодоляно като въпросът се обсъди на следващото национално съвещание на прокуратурата и евентуално бъдат издадени указания в тази насока.

4. Фактичката и/или правна сложност на делата - в тази категория попадат различни причини за забавяне на делата, например необходимостта от набавяне и проучване на значителен обем материали, съществуващите затруднения при установяване и призоваване на свидетели и обвиняеми лица, необходимостта от формулиране на сложни диспозитиви на обвинението при някои престъпления и др.

Удачно решение в тези случаи е да се търси методическа помощ от горестоящите прокуратури. Именно в този смисъл е издадената от мен заповед от 10.09.2024 г. */станала възможна след възстановяване на конституционните правомощия на главния прокурор/*, която вменява задължения на горестоящите инстанции да се включват активно в работата по делата с висока фактическа и правна сложност, както и да споделят отговорността с колегите си. Добра практика е и сформирването на екипи от прокурори и разследващи органи.

5. Както се и очакваше, закриването на Специализираната прокуратура се е отразило силно негативно на сročността на разследванията по досъдебните производства, приети по компетентност от

окръжните прокуратури. Решението в организационен план е създаването на регистър и засиления мониторинг на делата от посочената категория.

6. Причини от субективен характер - многократни смени на наблюдаващите прокурори в хода на разследванията поради кадрови промени в състава на прокуратурата или отводи, многократни смени на разследващите, поради кадрови проблеми в МВР, недобро планиране и неритмичност при извършване на следствените действия от страна на разследващите органи и несвоевременно упражняване на контрол по реда на чл.196 от НПК от страна на наблюдаващите прокурори.

За преодоляване на посочените проблеми е необходимо административните ръководители да проявяват по-засилен контрол, както и активност за ангажиране на дисциплинарна отговорност на прокурорите и следователите, при наличието на основанията за това.

7. Наблюдаващите прокурори допускат удължаване на срокове по идентични немотивирани искания.

Решението на този проблем виждам в ангажиране на административните ръководители да предприемат организационни мерки за недопускане на формални и еднотипни искания за удължаване на срока. */По този въпрос допълнителни съображения ще изложя и в становището си по отношение на необходимата съдебна реформа./*

8. Незаконосъобразно спиране на наказателното производство:

- в хипотезата на чл. 244, ал. 1, т. 3 НПК – много често лицето, заради чието отсъствие производството се спира, не е единствен свидетел-очевидец или ако е такъв - не се полагат достатъчно усилия неговото местонахождение да бъде установено и да бъде проведен разпит по делегация, чрез видеоконференция или телефонна конференция; често не се спазват и сроковете по чл. 244, ал. 8 НПК;

- в хипотезата на чл. 244, ал. 1, т. 1, вр. чл.25, ал. 1, т. 2 НПК, поради отсъствие на лице, което няма качеството на обвиняем; липса на достатъчно активност от страна на органите на МВР при провеждане на щателно издирване.

Проблемът е решим чрез използване възможностите на контролно-ревизионната дейност в системата на ПРБ и при констатиране на законосъобразно спиране - осъществяване на служебен контрол от страна на горестоящата прокуратура.

9. Отмяна на прокурорски актове по реда на съдебния и инстанционния контрол - сочат се различни причини като допуснати

процесуални нарушения или непрецизност при изготвяне на крайния прокурорски акт.

Проблемът е решим с повишаване на квалификацията на прокурорите както чрез участие в организирани обучения, така и чрез мотивация за тяхната самоподготовка.

7. СЪДЕБНА РЕФОРМА

Считам този въпрос за основополагащ, което налага да се спра детайлно на него.

Видимо е, че в последните години обществото изведе като приоритет съдебната реформа, но за съжаление никой от нас, практикуващите магистрати, не беше потърсен за мнение и становище по действителните проблеми и реалната необходимост от съдебна реформа, а там където успяхме да дадем своето мнение и препоръки, те не бяха чути. Всъщност, именно ние по-силно от всички изпитваме остра потребност от съдебна реформа - реална, разумна и съобразена с времето и с очакваните от обществото резултати от нашата работа. Аз съм дълбоко убеден, че можем да бъдем полезни на законодателя с нашия богат практически опит, поради което ще настоявам за установяване на пълноценно и прагматично взаимодействие между представители на законодателната власт, Министерство на правосъдието и магистратите при решаване на всички въпроси, свързани с безусловно необходимата реформа на нашата система. Животът ясно ни показва, че законите не бива да се правят само от политиците, или само от теоретици, невлизали в съдебна зала. В тяхното изготвяне трябва да участват практикуващите магистрати – тези, които ежедневно са на терен и влизат в съдебните зали, посещават местопроизшествия, разпитват свидетели, работят с вещи лица и очи в очи се срещат както с извършителите, така и с жертвите на престъпления. В работата си прокурорите и следователите се сблъскват с редица проблеми в наказателното правоприлагане, чието решаване успешно може да се постигне чрез законодателни промени в ЗСВ, НК и НПК. Именно нашите практически познания и опит могат да дадат реален принос за намиране и утвърждаване на механизми, които да гарантират провеждането на справедлив, ефективен и бърз наказателен процес. Ще се боря за съдебна реформа и законодателни промени, като за целта ще използвам активно всички ресурси, които предоставя позицията на главния прокурор, вкл. активна медийна политика, чрез която да представяме пред обществото и

законодателя необходимостта от актуализиране на наказателния закон - материален и процесуален. Тук е мястото да припомня, че НК датира от далечната 1968 г. Макар и кърпен многократно, той е безвъзвратно остарял и не може да обслужва динамиката на обществения живот, респективно съвременните форми на престъпна дейност - разхищението на публичния ресурс през обществените поръчки, киберпрестъпленията, събирането на електронни доказателства, съвременните методи за пране на пари и т.н. Ще продължа да настоявам публично за участието на утвърдени професионалисти - прокурори и следователи, в състава на работните групи за изработването на законопроектите.

Надявам се този път съдебната реформа да не бъде гледана през призмата на конюнктурните интереси на отделни политически лобита. Съдебната система изпитва остра нужда от реална и лишена от политически интереси промяна. Ние ясно съзнаваме потребността от осъвременяване на законите, което да доведе до рязко намаляване на абсурдния формализъм на наказателните процедури, от декриминализиране на определени текстове и обратното - от криминализиране на новите, съвременни форми на престъпна дейност. Обществото се развива с бързи темпове и динамично променящи се обществено-икономическите условия, а технологиите се осъвременяват със скорост, налагаща непрестанно да сме в крак с времето. На този фон ние работим с НК от 1968 година, когато условията в страната ни са били съвършено различни, а технологиите, в сравнение със съвременните, са били в каменната ера. Дълбоко съм убеден, че именно прокурорите и следователите */както и колегите от съда/* по-добре от всички съзнават какви са реалните проблеми на различните звена в съдебната система и по какъв начин нашата ежедневна дейност би преодоляла ненужния формализъм, за да можем действително да отговорим на обществените очаквания за справедливо, бързо и предвидимо правосъдие.

Съдебната система трябва да бъде консервативна и тя е именно такава в утвърдените демокрации по света, защото устойчивият ѝ характер носи правна сигурност и разбиране относно механизмите на действие. Консервативна обаче не следва да се разбира като ретроградна. Съдебната власт е една от трите държавни власти и като такава тя трябва да бъде структурирана, организирана и въоръжена с подходящите средства така, че да може да отговори адекватно на съвременните очаквания. **Изрично подчертавам - кадрова смяна на когото и да било в съдебната система**

не е съдебна реформа. Съдебна реформа е промяна в средствата, оръжията, ресурсите за работа на прокуратурата, в оптимизиране на организацията на дейността ѝ.

В тази насока можем да говорим много, но има няколко основни акцента, които многократно съм обсъждал с колегите си прокурори и следователи и решаването на които би дало мощен тласък в насока бързина, качество, справедливост и една нормална и очаквана от обществото предвидимост на наказателния процес.

Без претенции за изчерпателност ще изложа следните основни предложения за законодателни изменения:

1. Промяна в чл. 159а, ал. 2 от НПК

Разпоредбата на чл. 159а, ал. 2 от НПК допуска данните, свързани с: проследяване и идентифициране на източника на връзката; идентифициране на направлението на връзката; идентифициране на датата, часа и продължителността на връзката; идентифициране на типа на връзката, да се събират, когато това се налага за разследването на **тежки умишлени престъпления.**

Считам, че тази възможност за разкриване на данни следва да бъде дадена и по отношение разкриването и на други престъпления, които не са тежки и умишлени. Необходимостта от ползване на данни от услуги, предоставени от обществени електронни съобщителни мрежи и/или услуги, е от съществено значение за качеството и ефективността на провежданите оперативно-издирвателни мероприятия и действия по разследването, свързани със събирането на доказателства в процеса на разкриване и доказване на престъпна дейност. Към днешна дата, с настоящата фаза в развитието на технологиите, без наличието на такива данни разкриването и доказването е по-трудно, по-сложно и по-бавно, а понякога дори и невъзможно, като тази информация е важна не само за тежките умишлени престъпления, но дори и за такива, които са извършени по непредпазливост */например ПТП със смъртен изход с последвало бягство от местопроизшествието на виновния/*.

Такава законодателна промяна ще бъде в пълно съответствие с чл. 15 от Директива 2002/58/ЕО относно обработката на лични данни и защитата на правото на неприкосновеност на личния живот в сектора на електронните комуникации, която допуска възможността държавите-членки да могат да приемат законодателни мерки, ограничаващи обхвата

на правата и задълженията, предвидени в чл. 5, чл. 6, чл. 8, пар. 1, 2, 3, и 4 и чл. 9 от директивата, когато такова ограничаване представлява необходима, подходяща и пропорционална мярка в рамките на демократично общество, за да гарантира националната сигурност, отбрана, обществена безопасност и превенцията, разследването, разкриването и преследването на криминални нарушения. Такова изменение ще подпомогне разкриването на обективната истина, без да се нарушават конституционно установените права на гражданите по чл. 34 от Конституцията.

2. Постановяване на откази

Оптимизирането на работата на ПРБ налага да отпадне задължението на прокурора да мотивира подробно всяко едно постановление, с което отказва да образува досъдебно производство. В ПРБ, и най-вече в районните прокуратури, постъпват сигнали, в които се изразява лично отношение към дадено събитие или човек, недоволство от решение на етажна собственост, с което някой от съкооператорите не е съгласен, лична неприязън към съсед и редица други сигнали, в които данни за престъпление няма */напр. съседът ми вдига шум и работи с бормашината между 14.00 и 16.00 часа; котката ми избяга, намерете я и пр. – ежегодно в ПРБ постъпват немалко сигнали от такова естество/*. Все по-често граждани и организации сезират прокуратурата на всички нива и лично главния прокурор за гражданскоправни спорове, административни нарушения, битови или междуличностни проблеми, като примерите за това са неизчерпаеми, а някои емблематични случаи дори се превръщат във вътрешноведомствен фолклор. Във всички тези случаи прокурорът е длъжен да състави постановление - съдържащо съответните реквизити, в което да опише по какъв повод е заведена преписката, какъв е сигналът и да мотивира защо той не съдържа данни за престъпление, въпреки че липсата на такива е очевидна. Подобни усилия са необосновани. В явни случаи на липса на каквито и да било данни за престъпление наблюдаващият прокурор трябва да има правомощието по възможно най-бързия начин да реши преписката, за да освободи времеви ресурс за работа по делата, по които действително се разследват престъпления. Удачна форма би била писмената резолюция, отразяваща единствено решението на прокурора да не се образува досъдебно производство. Излишното ангажиране на професионален ресурс по мотивиране на откази по подобни

масови сигнали не води до по-качествено правоприлагане и не способства за повишаване доверието на гражданите в ПРБ.

3. Отпадане на срока по чл. 234, ал. 7 НПК за провеждане на разследването

У мен и колегите ми винаги е будила недоумение разпоредбата на чл. 234, ал. 7 НПК, която предвижда, че действията по разследване, извършени извън сроковете за разследване, не пораждат правни последици, а събраните доказателства не могат да се ползват пред съда при постановяване на присъдата. Съществуването ѝ се оправдава единствено с идеята да бъдат дисциплинирани органите на досъдебното производство. В действителност тази цел успешно се постига посредством дисциплинарната отговорност на магистратите, която се носи за неритмично и необосновано забавено разследване, дори формално то да е било извършвано в срок. Нормата на чл. 234, ал. 7 НПК не само не дисциплинира органите на досъдебното производство, но и се отразява негативно върху правата както на обвиняемия, така и на пострадалия, които ще бъдат засегнати, ако интересоващи ги доказателства не са събрани в законово установения срок. Съществуването на разпоредбата може да доведе до отпадане на важни доказателства на формално основание, дори да са спазени всички правила (*процесуални и криминалистични*), гарантиращи автентичността им. Не на последно място нормата на чл. 234, ал. 7 НПК може да доведе и до забавяне на досъдебното производство поради необходимостта да се преповторят действия, извършени извън срока. Абсурдно е да бъде накърняван легитимния интерес на гражданите от законосъобразно събиране на доказателства и провеждане на разследването в разумен срок под претекст дисциплиниране на органите на досъдебното производство. Тази разпоредба не кореспондира с основните принципи на процеса, нито с европейските стандарти за справедлив процес, не съдържа никакви гаранции за разкриване на обективната истина и може да доведе единствено до негативни последици. При всичко това задължението на прокурорите и следователите да извършват разследването в определен срок създава огромна по обем и напълно ненужна работа както за прокурора, така и за разследващия апарат във връзка с изготвянето на предложения, искания и удължавания на срока, което също на свой ред

забавя не само конкретното разследване, но и работата по всички други дела и преписки.

В демократичните правни системи единственото времево ограничение за разследване е давностният срок за наказателно преследване на определен вид престъпление.

4. Отпадане на института на поемните лица

Изискването на НПК при почти всички действия по разследване (*с изключение на специалните разузнавателни средства, разпит и експертиза*) в досъдебното производство да присъстват поемни лица също трябва да отпадне. Институтът на поемните лица е заимстван от руското право. Замислен е като форма на граждански контрол върху дейността на разследващите органи от външни за наказателното производство лица. Във времето той е доказал своята неефективност поради ред причини сред които: необходимостта да се отложи началото на действието по разследване докато се открият поне две поемни лица, което може да доведе до загуба на доказателства; нежеланието на тези лица да се ангажират поради необходимостта впоследствие да се явят, когато бъдат призовани като свидетели; липсата на активно съдействие от тяхна страна, изразена в невнимание при провеждане на действието, което впоследствие води до липса на впечатления от извършването му, до своеволни интерпретации при разпита като свидетели или до липса на спомен; опасност от нарушаване на местопроизшествието от самите поемни лица, респ. ангажираност на разследващия орган с тях, а не само с фиксирането, описването и оглеждането на доказателствата; възможност впоследствие те да се окажат заинтересовани от изхода на делото, ако се установи, че имат съпричастност към извършване на престъплението или се окажат в ролята на пострадали (*напр. след установяване самоличността на трупа*). Колегите ни от развитите демокрации искрено и неприятно се изненадват, когато разберат, че ние допускаме външни лица */поемните лица/* на местопроизшествието – зад заградителната полицейска лента те допускат присъствие само на ограничен брой служебно оправомощени лица. В последните случаи трябва да се има предвид, че нашето право не предвижда възможност за обявяване на дадено нарушение за несъществуващо, когато разследващите органи са били добросъвестни и не по тяхна вина е било допуснато нарушението - каквато възможност съществува в американското право и трябва да бъде обмислено

въвеждането ѝ и у нас. Всичко изложено по-горе в много случаи води до загуба на доказателства вместо до тяхното надлежно закрепване, гарантиращо автентичността им. Така институтът на поемните лица на практика дерогира целта, с която е бил създаден. Поради това той е ненадежден, неефективен и ненужен. Добросъвестността на държавните органи се предполага и затова е непонятно защо изначално тя трябва да бъде контролирана чрез поемни лица. Присъствието им на мястото на произшествието не гарантира невъзможността за подхвърляне на доказателства и затова няма основание ролята им да се абсолютизира, като участието им се поставя като абсолютно условие за законосъобразно провеждане на действието. Не на последно място в съвременните условия при всяко едно действие по разследването, в чието провеждане е предвидено участие на поемни лица, се правят фотоснимки и видеозаписи, които онагледяват случващото се на мястото на произшествието.

5. Разширяване на възможностите за провеждане на разпит чрез видеоконферентна връзка

Трябва да се увеличат възможностите за провеждане на разпит чрез видеоконференция и в двете фази на процеса, като в досъдебната това може да се съчетае и с видеозапис. Огромният технологичен напредък и ангажираността на гражданите налагат преодоляване на конвенционалните средства за извършване на действия по разследване чрез модернизирането им. Освен финансов ресурс за заплащане на пътни разходи на свидетелите, ще се спести и време, често необходимо за да се осигури възможност на свидетеля да се яви за разпит. С подходяща правна уредба разпит чрез видеоконференция може да се осъществи винаги, когато съответният орган прецени, че не е необходимо лично явяване на свидетеля пред него.

6. Отпадане на процедурата по предявяване на разследването в досъдебното производство

Процедурата по предявяване на разследването в досъдебното производство реално не изиграва позитивна роля в осигуряване правото на защита както на обвиняемия, така и на пострадалия, а ненужно утежнява процеса и тежко забавя приключването на разследването, респ. внасянето на делото в съда. Няма международен акт, който да налага създаване на задължение за предявяване на разследването за компетентните държавни власти, каквото задължение съществува в нашия НПК. Подобно

задължение не се изисква и в цялата практика на Европейския съд по правата на човека. Съгласно международните, в т.ч. и европейските стандарти, за да се осигури правото на защита на обвиняемия и пострадалия е достатъчно те да са запознати с доказателствата до началото на процеса на събирането им от съда. Това в национален аспект означава до началото на съдебното следствие пред първоинстанционния съд. Няма никаква пречка страните, в т.ч. подсъдимият и пострадалият, да се запознаят с доказателствата от разследването в деловодството на съда. Практиката вече познава случаи, при които това се прилага и не се приема за съществено нарушение непредявяването на разследването преди внасяне на делото в съда. Тази практика обаче не е еднопосочна. И докато е законово разписано задължението за предявяване на разследването, ще съществува и обратната практика, и прокуратурата няма да внася делата в съда докато не е предявила разследването поради опасността да ѝ бъдат върнати.

Много дела не могат да приключат своевременно само и единствено поради необходимостта от предявяване на материалите по разследването. Съвсем скорошен такъв пример е делото за смъртта на 18 мигранти, открити в камион край с. Локорско, а по-назад във времето е делото за атентата на летище „Сарафово“.

Причините за забавянията се коренят преди всичко в недобросъвестно поведение на обвиняеми лица и техните защитници, които изкуствено създават легитимни причини за отсъствието си, но в същото време искат да им бъдат предявени материалите от разследването, както и в трудности при откриването и призоваването на роднини, които се намират извън страната.

Един от примерите за абсурдността на задължението за разясняване на правото да се предяви разследването е случай, при който бащата на починало дете не знае дори какъв е полът на детето му, защото никога не се е интересувал от него, нито е полагал каквито и да било грижи за него, винаги е живеел в чужбина и няма връзка с майката, но законът автоматично третира бащата като пострадал и с това му признава право на участие в производството, респ. задължава органите на досъдебното производство да открият бащата, да му разяснят правата и да му осигурят възможност да се запознае с разследването (*делото „Семерджиев“*).

7. Нови изисквания към съдържанието на обвинителния акт

Обвинителните актове в България са сред най-формалистичните в развития свят. Този проблем стои от години, коментиран е неведнъж, и сега го поставям отново на вашето внимание само с една цел – да се създадат необходимите съвременни условия за ефективна работа на прокурорите на висотата на европейските стандарти.

Обвинителният акт има легална структура, която включва обстоятелствена и заключителна част, както и приложение, което може да се каже, че съдържа пълен опис на делото. Двете части на обвинителния акт - обстоятелствена и заключителна, в известна степен се преповтарят - съдържат например престъплението, респ. правната квалификация; данните за самоличността на обвиняемия; приложението на чл. 53 НК. Законово установената сложна структура, съчетана с формалността на българския наказателен процес, води на свой ред до прокарване на практика, която допълнително утежнява съдържанието на обвинителния акт, правейки го все по-комплициран. Практиката показва, че често обвинителните актове са изключително обемни */дори от порядъка на няколкостотин страници/*. Това в действителност затруднява не само прокурорите, но и обвиняемите, и пострадалите, тъй като създава трудности да бъде усвоено съдържанието на обвинението. Изключително много са конкретните примери от практиката. Важно е от нея да се изведе обобщение, че многопластовата структура на обвинителния акт не гарантира, а в някои случаи създава пречки за реализиране на правото на защита и поради това тя трябва да се опрости. Ненужно е например в обвинителния акт да се посочват предпоставките на чл. 53 НК. По този въпрос прокурорът може да вземе отношение в съдебното заседание. Идентично е положението и спрямо изискването в заключителната част на обвинителния акт да се посочва има ли основание за трансфер на наказателното производство. Все повече се усложнява изписването на деянието - практика, която трябва да бъде преустановена чрез организационни мерки като възлагане на анализ на наличната съдебна практика и съставянето на експертни становища и насочващи правила.

8. Дела за ПТП и за шофиране след употреба на алкохол и наркотични вещества

Работата по дела за ПТП и за шофиране след употреба на алкохол и наркотични вещества трябва да продължи да бъде приоритет за ПРБ. Следва да се запази и възможността за отнемане на моторното превозно

средство по чл. 343, ал. 5 и чл. 343б, ал. 5 НК, както и да се предвиди отнемане на моторното превозно средство - собственост на дееца, респ. присъждане на равностойността му когато то липсва или е отчуждено и в случаите на престъпления по чл. 342, ал. 3, б. „б“ и б. „в“ НК¹. Освен това е необходимо разпоредбите на чл. 343, ал. 5 и чл. 343б, ал. 5 НК да се редактират, тъй като създават дисбаланс на предвидената отговорност спрямо тежестта на извършеното. Докато нормата на чл. 343, ал. 5 НК предвижда възможност за съда да отнеме в полза на държавата МПС - при случаи на тежко пътнотранспортно произшествие², нормата на чл. 343б, ал. 5 НК предвижда задължително налагане на тази санкция само при управление на МПС след употреба на алкохол или наркотици³.

9. Делението на деянията на простъпки и престъпления в Наказателния кодекс

Тази идея не е моя, а съм я заимствал от проф.Борис Велчев, с когото много пъти сме разговаряли по темата и аз съм дълбоко убеден в нейния позитивизъм.

В последните години се забелязва тенденция към засилване на наказателната репресия посредством криминализиране на деяния и

¹ Чл. 342. (1) (Изм. - ДВ, бр. 95 от 1975 г., бр. 28 от 1982 г., бр. 103 от 2004 г., в сила от 1.01.2005 г.) Който при управление на подвижен железопътен състав, въздухоплавателно средство, моторно превозно средство, плавателен съд, бойна или специална машина наруши правилата за движение, като допуска причиняването на телесна повреда или смърт на друго, се наказва с лишаване от свобода до две години или с пробация.

(3) (Предишна ал. 2, изм. - ДВ, бр. 28 от 1982 г.) Ако с деяния по предходните алинеи умишлено са причинени смърт, телесна повреда или значителни имуществени вреди на друго, наказанието е:

- а) при причиняване на значителни имуществени вреди - лишаване от свобода от една до десет години;
- б) при причиняване на средна или тежка телесна повреда на едно или повече лица със или без имуществени вреди - от три до дванадесет години;
- в) (изм. - ДВ, бр. 85 от 1998 г.) при причиняване на смърт на едно или повече лица със или без последиците по букви "а" и "б" - лишаване от свобода от десет до двадесет години, а в особено тежки случаи - от петнадесет до двадесет години или доживотен затвор.

² Чл. 343, ал. 5 (Нова – ДВ, бр. 67 от 2023 г.) В случаите по ал. 3 и 4 съдът може да отнеме в полза на държавата въздухоплавателното средство, моторното превозно средство, плавателния съд или специалната машина, което е послужило за извършване на престъплението и е собственост на дееца, а когато деецът не е собственик – да присъди равностойността му.

³ Чл. 343б, ал. 5 (Нова – ДВ, бр. 67 от 2023 г.) В случаите по ал. 1 – 4 съдът отнема в полза на държавата моторното превозно средство, послужило за извършване на престъплението и е собственост на дееца, а когато деецът не е собственик – да присъди равностойността му.

утежняване на наказателната отговорност. Промените в тази връзка са ad hoc съобразно обществените отношения по някой нашумял случай, но тези промени не представляват последователни стъпки в реализиране на национална стратегия за наказателна политика, не държат сметка за системата на наказанията в НК и поради това създават сериозен дисбаланс. Това освен че затруднява тълкуването и правоприлагането, като вторична последица води и до липса на усещане за справедливост у българските граждани. Трайно е оставен на заден план проектът за изменение на НК, който разделя обществените опасности на престъпления и простъпки. Въвеждането на това деление и респ. разглеждането на простъпките по облекчен ред е необходимо с оглед осъвременяване на материалната наказателна рамка, нейното съобразяване с актуалните общественоекономически условия, както и с оглед процесуална икономия и оптимизиране на производството. Следва да запазят квалификацията си като престъпления тежките форми на нарушаване на обществения ред като убийства, кражби, тежки пътнотранспортни произшествия, компютърни престъпления, престъпления против републиката, престъпления по служба, изпиране на пари и др. Като простъпки трябва да се изведат онези по-леки форми на нарушаване на обществения ред, които не засягат така сериозно защитени от закона права и интереси - леки телесни повреди, маловажни случаи на престъпления против собствеността и др. Тези престъпления трябва да позволяват облекчен ред за наказателно преследване, което освен до бързина, ще доведе и до намаляване на финансовия ресурс, необходим за провеждане на наказателното производство. С това нашето законодателство ще се доближи до европейското, тъй като повечето европейски държави предвиждат опростени правила за разглеждане на деяния, които не накърняват чувствително обществените интереси без значение как точно са наречени те. При преценката кои деяния да бъдат характеризирани като простъпки трябва да се прецени тяхната обществена опасност и спрямо нея да се определи вида и възможния размер на наказанието, а опростените процедури могат да обхващат отпадане на някои институти както от досъдебната фаза, така и от съдебната фаза.

10. Престъплението по чл. 282 НК и подходяща регламентация на престъпленията, свързани с разхищение на публичен ресурс в сферата на обществените поръчки

Усложненият състав на чл. 282 НК и предвидената специална цел правят трайно невъзможно преследването по наказателен ред на деяния, които могат да се ценят като съществено и тежко накърняващи обществения интерес. В редица случаи предварително изразеното становище или предварително взетото решение от колективен орган води до отпадане на отговорността. Затова структурата на тази норма следва да бъде преосмислена, като се има предвид съвременният ред за осъществяване на държавната власт.

Същевременно трябва прецизно да се криминализират новите форми на престъпна дейност, свързани с разхищението на публичен ресурс в сферата на обществените поръчки - манипулирани, нагласени спрямо определен участник, със завишени цени, допълвани с анекси и т.н.

11. Необходими изменения във връзка с оптимизиране на конкурсните процедури

Въпросът за начина, по който трябва да се осъществяват конкурсните процедури, не е нов. Дискусиите по него до момента показват категорично обединение около мнението, че те трябва да се оптимизират така, че да се осъществяват в максимално кратки срокове и по правила, гарантиращи справедливо оценяване на качествата на кандидатите. Несвоевременното попълване на щатовете в прокуратурите и отмяната на конкурси от съда показва, че такава необходимост действително съществува и че са наложителни спешни мерки в тази насока като се сформира работна група, която да изработи проект на възможни законодателни промени, които да бъдат представени в Министерство на правосъдието за обсъждане.

Необходима е съвсем нова формула за провеждане на конкурсите за кариерно израстване, така че това да става не в рамките на няколко години, а максимум за 4-5 месеца. В момента конкурсите се провеждат централизирано */напр. за всички свободни места във всички окръжни прокуратури/*, което по всеобщо мнение е напълно погрешно. Категоричното мнение на колегите ми е, че конкурсите трябва да бъдат децентрализирани и провеждани за всеки отделен орган на съдебната власт поотделно, за да бъдат своевременно попълвани свободни щатни длъжности, както и да може да се осигури нормална възможност за кариерно израстване на всички магистрати. Освен това е необходима и бързина и обективност на конкурсните процедури, които по настоящия ред за съжаление не могат да бъдат постигнати. Възможните варианти са чрез

събеседване, писмен изпит, анализ на отменените и потвърдени актове или някакъв смесен вариант.

12. Електронно правосъдие

А/Пълноценното използване на информационните и комуникационните технологии е от решаващо значение за подобряване на организацията, вътрешноведомствената координация и условията на труд, включително за промяна на нагласите за полезност на съвременните достижения в противодействието на престъпността и в помощ на административните ръководители. Именно в този смисъл позитивна оценка заслужава планомерното усъвършенстване на информационните системи на ПРБ. Усилията в тази насока трябва да бъдат продължени и надградени като се насочат към засилване на ролята на информационните технологии (*електронно правосъдие*) в комуникацията с граждани и други държавни органи (*в т. ч.*) в хода на самото разследване. Технологичният напредък позволява да се обмисли въвеждането на електронни дела в досъдебната фаза. Това ще оптимизира комуникацията и координацията между разследващия орган и прокурора, а оттам ще доведе до подобряване на работата по делата. Създаването на „електронно дело“ ще е от полза и за разследващите органи, тъй като ще улесни осъществяването на вътрешно-ведомствения контрол за сročността и качеството на разследването, а впоследствие при внасяне на наказателното производство в съда, вече съществуващото „електронно дело“ може да бъде използвано и в тази фаза на процеса.

Б/Усъвършенстване на деловодната система.

Съществуващата към момента организация на работа трябва да се подобри посредством усъвършенстване на правилата за документооборота в ПРБ, като се въведе деловодна обработка и регистриране на документи, подписани от прокурора или следователя с електронен подпис и изпратени до адресата по електронен път.

В/Към момента не се използват пълноценно възможностите на ведомствения сайт и електронния форум на прокуратурата. Създаването на ведомствения информационен сайт на прокуратурата и на електронния форум са две от значимите достижения, които следва да продължат да се усъвършенстват. Ведомственият информационен сайт трябва да се разшири в посока популяризиране на теоретични разработки, относими към дейността на прокуратурата, като след публикацията обсъждането на

поставените в тях проблеми може да продължи в електронния форум. Специално място във ведомствения сайт трябва да бъде отделено и на съдебната практика. С подготовката на материали за ведомствения информационен сайт трябва да се ангажира по-широк кръг прокурори не само от ВП, но и от регионалните прокуратури. В електронния форум може да се обособят конкретни теми, като бъдат определени отговорници за всяка една от тях - прокурори с опит по такива дела, които да провокират дискусии по практически проблеми.

IV. РАЗВИТИЕ НА СЛЕДСТВЕНИТЕ СЛУЖБИ

1. Преформатиране структурата на следствените служби

Към следствените служби аз имам особен сантимент, като нескромно претендирам да съм добре запознат със спецификите в организацията и дейността им. Именно затова смятам прецизно и аргументирано да предложа на законодателя да предприеме законова промяна, с която окръжните следствени отдели да бъдат извадени от състава на окръжните прокуратури и административно подчинени на НСлС, т.е. единна структурна единица НСлС с регионални звена – окръжни следствени отдели. Това би дало много по-добри организационни възможности за координация и комуникация при провеждане на разследването по досъдебните производства, възложени на следователи. Позитивите от такава промяна биха били многопластови и ще изброя само основните от тях:

- по-добра организация на разследването;

- възможност за създаване на екипи от следователи от различни следствени служби в страната и/или от следователи с различна професионална специализация по дела, касаещи престъпления, извършени на различни места в цялата страна или за престъпна дейност от различен характер */напр. ОПГ, която разпространява наркотици, като същевременно извършва трафик на хора и отделно от това изтира придобитите престъпни средства чрез легална дейност като автотранспортни услуги, ресторанти, хотели или чрез инвестиране в криптовалути/;*

- преодоляване на неравномерното натоварване на различните следствени отдели;

-максимално уплътняване професионалния капацитет на самите следователи при спазване принципите на специализацията;

-оптимално използване на капацитета на отдел „Криминалистика“ в НСлС;

-прилагане на унифициран подход както към разследването на идентични по характер казуси, така и по отношение на обученията и надграждането на професионалната квалификация на следователите.

Освен гореизброените позитиви, обособяването на окръжните следствени отдели като регионални звена към НСлС би облекчило окръжните прокуратури и техните ръководители от ненужни административни ангажименти. Възлагане на разследването по досъдебни производства на следователи предлагам да бъде възложено именно на директора на НСлС, който най-добре познава професионалния капацитет, специализацията и натовареността на отделните следствени служби и следователи. По този начин би могло да се постигне една оптимална натовареност на следствието, за да бъде използван наистина високият професионализъм на тази част от магистратите.

Такава структурна реформа е напълно разумна, разбираема и логична, като всички световни аналози са в нейна подкрепа. Прокурорите и следователите имат различни функционални задължения и отговорности, поради което обособяването им като отделни структурни звена, макар и в рамките на ПРБ, би дало по-добра и по-гъвкава организация на разследването, вкл. при извършването на неотложни следствени действия.

2.Методическо ръководство и методики за разследване

Необходимо е да се продължи осъвременяването на методиките за разследване на отделните видове престъпления, както и изготвянето на нови, които да бъдат в помощ на следователите и разследващите полицаи. За осъществяването на тази цел ще продължа да разчитам на опитните си колеги, утвърдили професионалния си авторитет чрез успешна работа през годините по съответната категория дела. Тези методики могат да бъдат много полезни не само в ежедневната трудова дейност на следователите и разследващите полицаи, но освен това ще позволят уеднаквяване на съдебната практика при разследването на определен вид престъпления.

3.Развитие на експертните и аналитични възможности

Към момента в НСлС функционира отдел „Криминалистика“, а служителите му подпомагат експертно и технически работата на следователите при разследването на досъдебни производства и изпълнението на молби за правна помощ и европейски заповеди за разследване, като:

- участват в провеждане на действия по разследването и оказват специализирана помощ на следователите при откриването, фиксирането и изземването на следи и веществени доказателства;

- обезпечават технически провеждането и документирането на действия по разследването;

- извършват криминалистичен анализ;

- извършват експертизи за нуждите на досъдебното производство по наказателни дела;

- поддържат и обезпечават мобилните центрове за разследване;

- оказват техническа помощ на следователите по конкретни разследвания.

Към момента експертите от отдела извършват почеркови, документно-технически, видеотехнически, лицево-идентификационни, технически, компютърно-технически */на комуникационни устройства, компютърни системи и мрежови устройства/*, дактилоскопни, трасологически, балистични, фоноскопски, икономически и физикохимични експертизи, но за съжаление отделът е с много ограничен капацитет.

Този отдел е от изключителна полза за следователите, а работата му прогресивно се увеличава, затова е необходимо увеличаване щата на отдела чрез трансформиране на други щатове от администрацията на ПРБ. Нещо повече, качествен тласък на разследването ще бъде даден, ако отделът се развие до технически и кадрово обезпечена Научно-технологична дирекция, която да разполага с лаборатория, с оперативни и специални технологии, с пълен достъп до ЕИСПП и всички информационни масиви на МВР. Тази дирекция трябва да притежава възможности както за извършване на съдебни експертизи */които както посочих по-горе са един от най-големите проблеми на цялата съдебна система/*, така и за необходимите на разследването оперативни анализи, вкл. чрез използването на съвременните технологии за проследяване на парични потоци и криптовалути */напр. Chainalysis и TRM/*. Надграждането на отдела като обособена дирекция с посочените функции и възможности е

не само възможно, но и повече от необходимо с все по-масовото навлизане в живота на съвременните средства за комуникация и развитието на технологиите.

4. Възлагане дела от компетентността на КПК на следователи

С нарастваща тревога наблюдавам как все по-спешно е необходима законодателна промяна, която да позволи възлагането на делата, водени в Комисията за противодействие на корупцията (КПК) на следователи. Към момента е законово невъзможно дела от компетентността на КПК да бъдат възлагани на друг освен на разследващ инспектор от тази комисия, т.е. не могат да бъдат възложени на нито един друг разследващ орган. Това е огромен проблем, който се задълбочава и твърде скоро може да доведе до зацикляне и дори провал на огромна част от делата за корупция. Със законовите изменения на тези разследващи инспектори бяха прехвърлени абсолютно всички заварени дела, които са трицифрено число. Към момента досъдебните производства в КПК са огромен брой спрямо крайно ограничения кадрови потенциал на тази комисия, като същевременно делата продължават да се увеличават като брой, респ. да се натрупват.

Количеството и качеството винаги са взаимосвързани и в този смисъл именно огромният брой ДП неизменно ще доведе до влошаване на качеството на разследването, ако не и до провал на част от делата. Именно затова законодателят в спешен порядък е необходимо да преосмисли решението си и да даде законова възможност делата от тази категория да бъдат възлагани и на следователи. Следователите безспорно са най-квалифицираните разследващи и е напълно непонятно защо законодателят реши да ограничи възможността да работят по най-тежките дела за корупция в страната.

V. МЕДИЙНА ПОЛИТИКА

Работата на прокуратурата винаги е във фокуса на медийното и обществено внимание и това е логично. Журналистите са живата връзка между институциите и обществеността, те са необходимият посредник.

Медийната политика на прокуратурата трябва да се основава на правото на гражданите да бъдат информирани, гарантирано от Конституцията, при спазване на разпоредбите на Закона за достъп до обществена информация, Закона за защита на класифицираната

информация, Закона за защита на личните данни, Закона за съдебната власт и Наказателно-процесуалния кодекс. Коректното, навременно и постоянно взаимодействие с медиите е задължение на прокуратурата, но в същото време би могло да бъде и инструмент за по-успешна работа. Чрез медиите прокуратурата не само информира обществото за своята дейност, но по своеобразен начин се отчита пред него. В този смисъл оптималната публичност и прозрачност са в служба на обществения интерес, повишават доверието, правят гражданите съпричастни в борбата с престъпността и ги предразполагат да съдействат на правосъдието.

Медийната комуникация на прокуратурата трябва да изведе в публичното пространство и онези теми и проблеми, с които реално се сблъскват прокурорите в работата си.

Част от недостатъците в досегашната практика са свързани с фрагментарно и недостатъчно ефективно представяне на работата на прокуратурата. Затова стремежът ми ще бъде по-често в публичното пространство да бъдат поставяни проблеми и теми, които в дългосрочен план да определят обществената оценка за дейността на институцията.

Основните принципи, които ще се спазват, са публичност и прозрачност в нашата работа. На медиите ще се предоставя информация по всички обществено значими дела, а при поискване и по конкретни дела в рамките на възможностите, които дава законът. И напред ще се използват основните форми на общуване с медиите (*пресконференции - редовни, отчетни, по конкретен повод; брифинги, прессъобщения, интервюта, съвместни медийни изяви със служби на МВР и т.н.*).

Медиите са необходим партньор, а не досаден противник. Аз ще заложа на уважението към работата на колегите и на адекватното представяне на постигнатите от тях резултати пред журналистите. Вярвам, че с взаимодействие, а не с противопоставяне, ще успеем да постигнем видими и устойчиви резултати в насока укрепване на доверието и авторитета на прокуратурата и следствените служби в обществото.

Ще продължим инициативата за отворени врати, която в последните години се провежда съвместно и с ВСС и е една добра практика. Ще каним млади колеги от юридическите факултети в страната, които да запознаваме със спецификите и предизвикателствата пред нашата работа. Бих желал младите юристи да се запознаят с нашата професия, която е трудна, но и вълнуваща и динамична, за да могат в перспектива да направят своя информиран избор.

Представянето на ежедневната работа на прокуратурата пред обществото - пряко, посредством развитието на технологиите, пред аудиторията в интернет и/или традиционно чрез медиите, е сред основните предизвикателства в цялостното управление на институцията с оглед динамиката в съвременните комуникации. Обективността изисква да отчетем, че публичният образ на прокуратурата в обществото, а и на цялата съдебна власт, не е на нивото, на което всички ние бихме искали да се намира. И макар факторите за това невинаги да са свързани с дейността на магистратите, смятам, че прокуратурата следва да даде пример как институциите могат и трябва да предоставят навременна, достоверна и обективна информация на обществеността.

Необходим е по-активен подход от всички магистрати, особено от говорителите на съответните прокуратури, от административните ръководители на всички нива. Главният прокурор, който и да е той, не следва да се превръща в говорител по всяко наказателно производство, включително и от висок обществен интерес. Наблюдаващите прокурори и следователите трябва да поемат своята отговорност и да обясняват, когато е необходимо своята работа, така че прокуратурата да бъде онзи достоверен източник на информация, на когото гражданите имат безусловно доверие. В тази насока е от полза да се осигурят достатъчно експерти за връзки с обществеността в тези апелативни и окръжни прокуратури, които по обективни причини имат по-висока натовареност и съответно генерират по-висок обществен и медиен интерес. Обществото трябва да знае, че в прокуратурата работят достойни и подготвени професионалисти, за които да си следовател или прокурор е призвание, чест и отговорност.

РАЗВИТИЕ НА КОЛЕКТИВА

На последно място, но не и по значение, е развитието на колектива - поддържането на добър микроклимат в прокуратурата, базиран на взаимното уважение и професионален подход в работните взаимоотношения. Не следва да се допуска нито конфронтация на отделни прокуратури, прокурори и следователи, нито фаворизиране на част от тях. Няма да се толерира насаждането на страх, раболепие и сляпо подчинение. Няма съмнение, че освен нормативно установените принципи на ръководство, е необходимо да се прилагат и общочовешките принципи - коректност, диалогичност, доверие.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Обществото с право е все по-взискателно към работата на прокуратурата и следствените служби, но аз съм мотивиран да отговорим на обществените очаквания за справедлива, честна и почтена работа на институцията. Новите реалности изискват една модернизирана и ефективна прокуратура.

Ако получа вашето доверие и имам възможността да управлявам прокуратурата в следващите 7 години, след тях бих искал да я видя като уважавана и ефективна институция, а отговорната и професионална работа на колегите ми да бъде положително оценена от обществото. Бих искал след тези 7 години темата за реформи в прокуратурата да бъде забравена. Това ще бъде доказателство, че съм имал успешен мандат.

В заключение ще посоча, че прокуратурата в България ще продължи да изпълнява своите задължения и ще се стреми да се развива като безпристрастна, независима, активна и ефективна част от съдебната система.

София

С УВАЖЕНИЕ:

22.10.2024г.

/БОРИСЛАВ САРАФОВ/